МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ISSN 2523-4536

НАУКОВІ ПРАЦІ МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

SCIENTIFIC WORKS OF INTERREGIONAL ACADEMY OF PERSONNEL MANAGEMENT

ECONOMIC SCIENCES

Випуск 3 (70), 2023

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

УДК 330-339; 321.7; 159.9

Редакційна колегія

Дацій О. І., д-р екон. наук, проф., Міжрегіональна Академія управління персоналом – **Головний редактор**
Бутенко Н. В., д-р екон. наук, проф., Київський національний університет імені Тараса Шевченка – **заступник Головного редактора**
Андрющенко К. А., д-р екон. наук, проф., Державний університет інфраструктури та технологій
Антоненко І. Я., д-р екон. наук, проф., Національний університет харчових технологій
Бердар М. М., д-р екон. наук, проф., Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Бойченко Е. Б., д-р екон. наук, проф., Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського
Бондаренко В. М., д-р екон. наук, проф., Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету
Борецька Н. П., д-р екон. наук, проф., Київський національний університет технологій та дизайну
Вербівська Л. В., канд. екон. наук, доц., Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Габчак Н. Ф., канд. геогр. наук, доц., Ужгородський національний університет
Галаченко О. О., д-р екон. наук, проф., Вінницький інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом
Ганжуренко І. В., д-р екон. наук, проф., Міжрегіональна Академія управління персоналом
Горбач Л. М., канд. екон. наук, доц., Волинський інститут імені В'ячеслава Липинського Міжрегіональної Академії управління персоналом
Грановська В. Г., д-р екон. наук, доц., Херсонський державний аграрно-економічний університет
Дугар Т. Є., канд. екон. наук, доц., Полтавський державний аграрний університет
Дячков Д. В., д-р екон. наук, доц., Полтавський державний аграрний університет
Жиленко К. М., д-р екон. наук, доц., Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Заяць О. І., д-р екон. наук, доц., Ужгородський національний університет
Зибарева О. В., д-р екон. наук, проф., Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Карпенко А. В., д-р екон. наук, доц., Національний університет «Запорізька політехніка»
Крутько М. А., канд. екон. наук, доц., Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка
Курмаєв П. Ю., д-р екон. наук, проф., Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Машіка Г. В., д-р геогр. наук, доц., Ужгородський національний університет
Могилевська О. Ю., д-р екон. наук, доц., Київський міжнародний університет
Моторин Р. М., д-р екон. наук, проф., Київський національний торговельно-економічний університет
Негода Ю. В., д-р екон. наук, доц., Національний університет біоресурсів і природокористування України
Нестерчук І. К., канд. геогр. наук, доц., Поліський національний університет
Підвальна О. Г., канд. екон. наук, доц., Вінницький національний аграрний університет
Плаксієнко В. Я., д-р екон. наук, проф., Полтавський державний аграрний університет
Пристемський О. С., д-р екон. наук, доц., Херсонський державний аграрно-економічний університет
Самойлик Ю. В., д-р екон. наук, проф., Полтавський державний аграрний університет
Сьомич М. І., д-р екон. наук, проф., Полтавський державний аграрний університет
Удовенко І. О., канд. екон. наук, доц., Уманський національний університет садівництва
Утенкова К. О., д-р екон. наук, доц., Харківський національний аграрний університет імені В. В. Докучаєва
Фірсова С. Г., канд. екон. наук, доц., Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Цимбал Л. І., д-р екон. наук, проф., Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Шоробура І. М., д-р пед. наук, проф., Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Ящишина І. В., д-р екон. наук, проф., Кам'янець-Подільський національний університет імені І. Огієнка
Małgorzata Okręglicka, dr. hab., prof. PCz, Czestochowa University of Technology (Poland)
Wioletta Wereda, PhD, Military University of Technology (Poland)

«Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Економічні науки»
включено до переліку наукових фахових видань України в галузі економічних наук (категорія «Б»)
на підставі Наказу МОН України від 29 червня 2020 року № 735 (додаток 4)

Спеціальності: 051 – Економіка; 071 – Облік і оподаткування; 072 – Фінанси, банківська справа та страхування; 073 – Менеджмент; 075 – Маркетинг; 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність; 241 – Готельно-ресторанна справа; 242 – Туризм; 292 – Міжнародні економічні відносини.

Затверджено Вченою радою
Міжрегіональної Академії управління персоналом 05.07.2023 р. (протокол № 7)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 24776-14716Р,
видане Міністерством юстиції України 21.04.2021 р.

DOI: 10.32689/2523-4536

Наукові праці МАУП. Економічні науки. 2023. Вип. 3 (70). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2023. 138 с.

Публікуються статті науковців, які досліджують актуальні проблеми розвитку економіки. Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та всіх, кого цікавить розвиток економічної науки в Україні.

© Оформлення «Видавничий дім «Гельветика», 2023

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Гноєвий В. Г., Корень О. М., Татарінов В. С.
ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК ФАКТОРУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ **7**

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Беспалий Є. А.
ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ЗМІНИ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В СВІТОВІЙ ЕКОНОМЦІ **13**

Мельник Л. Г., Калініченко Л. Л., Ковальов Б. Л., Розгон Ю. В., Дорошенко Г. О.
ЦИФРОВИЙ ВЕКТОР ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄС: ВОЄННІ ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ **18**

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Квасній Л. Г., Квасній З. В., Солтисік О. О.
ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ **27**

Перегуда Ю. А.
ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО М'ЯСА ТА ПРОДУКТІВ З М'ЯСА НА НАЦІОНАЛЬНОМУ І СВІТОВОМУ РИНКАХ **32**

Чміль Г. Л., Кащена Н. Б., Остапенко Р. М.
МОНІТОРИНГ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ РИНКІВ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ **37**

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Боровик Т. В., Майборода О. В., Решетнікова О. В.
УДОСКОНАЛЕННЯ ЗБУТОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ВЗАЄМОДІЇ МАРКЕТИНГУ ТА ЛОГІСТИКИ **46**

Каліна І. І., Хайдарова Т. М., Сабірова І. М.
МЕХАНІЗМ ВПЛИВУ ЦИФРОВОЇ МАРКЕТИНГОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ НА СПОЖИВАЧА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ КРАЇНИ **52**

Кобеля-Звір М. Я.
ГРАНТОВЕ ФІНАНСУВАННЯ ВЕНЧУРНИХ ФОНДІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ І СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ **58**

Kulinich Tetiana
DILEMMAS OF PRODUCTION MANAGEMENT IN THE CONDITIONS OF WAR **64**

Петлін І. В., Кудрявцев І. Ю.
УПРАВЛІННЯ БРЕНДОМ ГОТЕЛЬНИХ МЕРЕЖ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ..... **71**

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Костецька І. І.
ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА
В КОНТЕКСТІ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ..... **79**

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Дрозач М. І., Дорошенко Л. С., Заяць Г. С.
ВПЛИВ ВІЙНИ НА РИНОК ПРАЦІ
ТА ДЕМОГРАФІЧНУ СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ..... **84**

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Остапенко Т. Г., Данілова Е. І., Попова Д. В.
МІЖНАРОДНІ КРЕДИТНО-РОЗРАХУНКОВІ ТА ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ
ЯК СКЛАДОВА КОРПОРАТИВНОГО БІЗНЕСУ..... **93**

Пилипенко О. В., Кришталь Г. О.
ВПЛИВ КРИПТОВАЛЮТ НА УКРАЇНСЬКУ ЕКОНОМІКУ..... **103**

Слободянюк Н. О.
ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ НА ФІНАНСОВУ ТА ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНОСТІ
МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ..... **110**

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Іванков В. М.
СУДОВО-ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА РОЗРАХУНКІВ
ЗА ЗАРОБІТНОЮ ПЛАТОЮ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ..... **119**

Лисенко А. М., Акімов С. С., Чадай Ю. В.
МЕТОДОЛОГІЯ, МЕТОДИКА, МЕТОД:
СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПРОЯВУ
У СФЕРІ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ..... **129**

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Клюс Ю. І., Бодня І. О.
ВИБІР ЕКОНОМІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ
ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ..... **137**

Sokhan Inna, Li Zhuoran
CURRENT SITUATION OF INVESTMENT MANAGEMENT
IN AGRICULTURAL CHINESE ECONOMY
UNDER THE BACKGROUND OF GLOBALIZATION..... **144**

Бобришев Є.С.
РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ..... **149**

DOI: https://doi.org/10.32689/2523-4536/70-5
УДК 338.43:637.5”71”(477)

Перегуда Ю. А.
кандидат географічних наук,
докторант кафедри глобальної економіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України;
доцент кафедри організації туристичної діяльності,
Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад
Міжрегіональна Академія управління персоналом»
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-1434-2509

Perehuda Yuliia
Candidate of Geographic Sciences,
Doctoral Student Department of Global Economy,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine;
Senior Lecturer at the Department of Tourism Organization,
Private Joint Stock Company "Higher Educational Institution
Interregional Academy of Personnel Management"

ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО М’ЯСА ТА ПРОДУКТІВ З М’ЯСА НА НАЦІОНАЛЬНОМУ І СВІТОВОМУ РИНКАХ

STUDY OF THE COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN MEAT AND MEAT PRODUCTS IN THE NATIONAL AND GLOBAL MARKETS

У науковій статті доведена важливість дослідження конкурентоспроможності українського м’яса та продуктів з м’яса на національному і світовому ринках збуту. Розкрита динаміка розвитку та конкуренції на світовому ринку м’яса та продуктів з м’яса, у тому числі за окремими групами країн, які розділені за рівнем доходів та розвитку. Визначено головні тенденції та проблеми розвитку світового ринку м’яса та продуктів з м’яса у 2012–2021 роках, а також місце України на світовому ринку м’яса та продуктів з м’яса. Окремо визначено проблеми забезпечення конкуренції на світовому ринку м’яса та продуктів з м’яса. Зроблено порівняння розвитку і конкуренції на світовому ринку України та десяти провідних країн-виробників м’яса та продуктів з м’яса. Досліджено експорт, імпорт та зовнішньоторговельне сальдо щодо м’яса та продуктів з м’яса в Україні, що дозволило зробити додаткові висновки щодо конкурентоспроможності українського м’яса та продуктів з м’яса на національному і світовому ринках збуту. Визначено головні тенденції та проблеми, що заважають збільшенню присутності української м’ясної продукції на національному та світових ринках збуту.

Ключові слова: *конкурентоспроможність, конкуренція, м’ясо та продукти з м’яса, національний ринок, проблеми, світовий ринок, тенденції.*

The scientific article has proved the importance of studying the competitiveness of Ukrainian meat and meat products in the national and world markets. The dynamics of development and competition in the world market of meat and meat products have been disclosed. Also, the research has touched upon the dynamics by separate countries’ groups, which are divided by the level of income and development (countries with a high level of income; countries with incomes above average; countries with income below middle; low-income countries; low-income and food-deficit countries; countries importing only food; the least developed countries). The main trends and problems of the development of the world market of meat and meat products in 2012–2021, as well as the place of Ukraine in the world market of meat and meat products, have been determined. In addition, the problems of ensuring competition in the world market of meat and meat products have been identified. A comparison of development and competition in the world market of Ukraine and ten leading countries producing meat and meat products (Argentina, Australia, Brazil, India, Italy, China, Netherlands, Germany, Poland, and the USA) has been conducted. The export, import, and foreign trade balance of meat and meat products in Ukraine has been studied. It enabled us to draw additional conclusions about the competitiveness of Ukrainian meat and meat products in the national and global sales markets. The main trends hindering the increase in the presence of Ukrainian meat products in the national and global sales markets have been identified. They include the production of meat and meat products in the country, lagging behind the countries belonging to the same group as Ukraine regarding development and income. A steady trend of decreasing production of meat and meat products in the country per capita has been determined. The positive dynamics of the foreign trade balance are achieved mainly at the expense of poultry meat (chicken).

The main problems that prevent the increase of the presence of Ukrainian meat products in the national and global sales markets have been stated. They include: for global markets – insufficient financial capabilities of producers, insufficient attention to the issue of the introduction of digital technologies and innovations, poor adaptation to economic challenges; for the national market – solvent consumer demand, ineffective cost management, and poor adaptation to economic difficulties.

Keywords: *competitiveness, competition, meat and meat products, national market, problems, world market, trends.*

Постановка проблеми. Україна потребує нарощування експорту та розвитку національних ринків з акцентом на збільшення присутності на таких ринках вітчизняних виробників. За таких умов ключовим питанням для українських виробників, експортерів, а також української продукції стає забезпечення належного рівня конкурентоспроможності та підвищення конкурентоспроможності на національному і світовому ринках.

На особливу увагу щодо забезпечення та підвищення конкурентоспроможності на національному і світовому ринках заслуговує продукція, що має значний конкурентний потенціал, до якої слід віднести м'ясо та продути з м'яса. Виробництво м'яса та м'ясної продукції в Україні може стати драйвером для зростання, як тваринництва, так і всього агропромислового комплексу країни.

В таких умов доцільним є дослідити конкурентоспроможність українського м'яса та продуктів з м'яса на національному і світовому ринках, визначити головні тенденції та проблеми, що заважають збільшенню присутності української м'ясної продукції на ринках збуту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику конкурентоспроможності вітчизняного тваринництва, продукції тваринництва, у тому числі м'яса та м'ясної продукції, в Україні та на світових ринках збуту досліджували наступні вчені: Рітчі Х., Росадо П. та Росер М. [1]; Ільчук М. М., Коновал І. А. та Мельникова І.В. [2]; Лисенко Н. [3] та інші. Окремо необхідно звернути увагу на розробки та дослідження: Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO) [4]; Державної служби статистики України [5]; компанії ReportLinker Consulting [6]; статистичної служби Європейського Союзу (Євростат) [7]; Міністерства сільського господарства США (USDA) [8].

Не зважаючи на наявність досліджень у сфері вітчизняного тваринництва та продукції тваринництва, проблематика конкурентоспроможності українського тваринництва, продукції українського тваринництва, особливо м'яса та м'ясної продукції, в Україні та на світових ринках збуту розкрита досить обмежено, що вимагає проведення подальших досліджень.

Мета статті. Ідентифікувати головні тенденції та проблеми, що заважають збільшенню присутності української м'ясної продукції на національному та світових ринках збуту на основі дослідження конкурентоспроможність українського м'яса та продуктів з м'яса.

Виклад основного матеріалу. Світовий ринок м'яса та продуктів з м'яса є досить неоднорідним, де ключовими виробниками є країни з високим рівнем доходу та доходами вище середнього. Дослідження динаміки розвитку світового ринку м'яса та продуктів з м'яса за період з 2012 року до 2021 року дозволяють відзначити його зростання на 58,82 млн тонн або на 16,05 %. Ринок зростав весь період дослідження, окрім першого пандемічного року (2019 рік), коли відбулось зменшення виробництва на 1,35 млн тоннн або 0,33 % [1].

Важливим є дослідити динаміку розвитку ринків виробників м'яса та продуктів з м'яса за групами країн, що поділені за рівнем доходу і розвитку: країни з високим рівнем доходу; країни з доходами вище середнього; країни з доходом нижче середнього; країни з низьким доходом; країни з низьким доходом та дефіцитом продовольства; країни чисті імпортери продовольства; найменш розвинені країни.

Найбільше зростання за період дослідження (2012–2021 роки) у абсолютному виразі продемонстрували: країни з доходами вище середнього +23,40 млн тонн (39,78 % зростання світового ринку); країни з доходами нижче середнього + 12,41 млн тонн (21,10 % зростання світового ринку). Найбільші темпи росту за період дослідження (2012–2021 роки) продемонстрували: країни з доходами нижче середнього (+ 29,49 %) та країни з низькими доходами та дефіцитом продовольства (+ 26,65 %). Щодо питомої ваги різних груп країн на світовому ринку м'яса та продуктів з м'яса, то головними були країни з доходами вище середнього – 40,77 % світового ринку станом на 2021 рік, а також країни з високим рівнем доходу – 27,53 % світового ринку станом на 2021 рік. З іншої сторони за період дослідження найбільше зросла на світовому ринку питома вага країн з доходами нижче середнього (+1,33 %) та країн з низькими доходами і дефіцитом продовольства (+0,61 %). Щодо споживання м'яса та продуктів з м'яса на душу населення, то лідерами були: країни з високим рівнем доходу, де у 2021 року

показник склав 90,60 кг, а абсолютне зростання споживання за період дослідження склало + 3,55 кг; країни з доходами вище середнього, де у 2021 року показник склав 64,03 кг, а абсолютне зростання споживання за період дослідження склало + 4,64 кг. Найбільші темпи росту по споживанню м'яса та продуктів з м'яса на душу населення за період дослідження продемонстрували країни з доходами нижче середнього (+12,84 %) та країни з низькими доходами та дефіцитом продовольства (+10,08 %), у той же час країни з низькими доходами скоротили споживання м'яса та продуктів з м'яса на душу населення на 0,19 кг до 12,16 кг або на 1,54 % [1; 6; 8].

Ключовими тенденціями на світовому ринку м'яса та продуктів з м'яса були: постійне зростання виробництва та споживання переважно за рахунок населення країн з доходами вище середнього, доходами нижче середнього, з низькими доходами та дефіцитом продовольства; насичення ринків м'яса та продуктів з м'яса у країнах з високим рівнем доходу.

Головними проблемами на світовому ринку м'яса та продуктів з м'яса були: критичне розшарування по виробництву та споживанню по рівню доходів населення країн; багатократне відставання по споживанню м'яса та продуктів з м'яса населення країн з низькими доходами від країн з високими доходами.

Наведена ситуація вказує на значні можливості для виробників м'яса та продуктів з м'яса щодо постачання продукції для всіх груп країн, окрім країн з високим рівнем доходу, де ринки насичені м'ясною продукцією і є велика конкуренція.

Вважаємо доречним порівняти динаміку розвитку ринків м'яса та продуктів з м'яса в Україні з групами країн за рівнем доходу та розвитку. Згідно статистичних даних [5; 9] та методики FAO [4] і Світового банку [10], Україна за період дослідження: відносилась до країн з рівнем доходів вище за середній (3 126–9 655 дол США) – 2012 рік – 3856,8 дол США, 2013 рік – 4030,3 дол США, 2019 рік – 3659,8 дол США; 2020 рік – 3725,6 дол США, 2021 рік – 4834,3 дол США; відносилась до країн з рівнем доходів нижче середнього (786–3 125 дол США) – 2014 рік – 3014,6 дол США, 2015 рік – 2115,4 дол США, 2016 рік – 2185,9 дол США, 2017 рік – 2640,3 дол США, 2018 рік – 3095,2 дол США.

Відзначаємо, що за період дослідження темпи росту національного виробництва м'яса та продуктів з м'яса (107,96 %) були суттєво менші темпів росту виробництва м'яса та продуктів з м'яса, як в країнах з доходами вище середнього (115,60 %), так і в країнах з доходами нижче середнього (129,49 %). Темпи росту національного виробництва м'яса та продуктів з м'яса у 2012–2021 роках були менше темпів росту у всіх групах країн, що були взяті для дослідження. Наведена ситуація призвела до зменшення частки України на світовому ринку м'яса та продуктів з м'яса з 0,73 % у 2012 році до 0,69 % у 2021 році (-0,04 %). За рівнем виробництва м'яса та продуктів з м'яса на душу населення Україна весь період дослідження суттєво випереджала країни з доходом нижче середнього, країни з низьким доходом, країни з низьким доходом та дефіцитом продовольства, країни чисті імпортери продовольства, найменш розвинені країни, однак відставала від країн з високим рівнем доходів та доходами вище середнього. Так, у 2021 році в Україні виробництво м'яса та продуктів з м'яса на душу населення було на рівні 51,43 кг, а у країнах з високим рівнем доходу – 90,60 кг., країнах з доходами вище середнього – 64,03 кг, країнах з доходом нижче середнього – 15,55 кг., країнах з низьким доходом – 12,16 кг, країнах з низьким доходом та дефіцитом продовольства – 10,59 кг, країнах чистих імпортерах продовольства – 18,91 кг., найменш розвинених країнах – 14,33 кг. Однак, в Україні за період дослідження рівень виробництва м'яса та продуктів з м'яса на душу населення зменшився на 3,33 кг або 6,08 %, у той час як у всіх обраних для дослідження групах країн рівень виробництва м'яса та продуктів з м'яса на душу населення збільшився (виключення – країни з низькими доходами, незначне зменшення виробництва) [1; 8]. Наведене вказує на проблеми у виробництві м'яса та продуктів з м'яса в Україні та не спроможність забезпечити відповідну конкурентоспроможність вітчизняного м'яса та продуктів з м'яса, як на національному, так і на світовому ринках збуту.

В межах дослідження конкурентоспроможності українського м'яса та продуктів з м'яса на національному і світовому ринках важливим є порівняти Україну з провідними країнами-виробниками м'яса та продуктів з м'яса (Аргентина, Австралія, Бразилія, Індія, Італія, Китай, Нідерланди, Німеччина, Польща, США). Україна показала одні з найнижчих темпів росту виробництва м'яса та продуктів з м'яса за період дослідження, менші темпи росту були тільки у двох з обраних для дослідження країн: Італія – 86,57 %; Німеччина – 93,50 %. Щодо виробництва м'яса та продуктів з м'яса на душу населення, то Україна станом на 2021 рік, серед обраних для дослідження країн, була вище тільки Індії (5,12 кг у 2021 році). Однак падіння

виробництва м'яса та продуктів з м'яса на душу населення було значним, за період дослідження, у Італії (-14,22 кг), Нідерландах (-25,78 кг), Німеччині (-7,68 кг) [1; 4; 7; 8].

Дослідивши динаміку виробництва м'яса та продуктів з м'яса у обраних для дослідження країнах за період з 2012 року до 2021 року можемо виділити такі ключові тенденції: відбувається зростання виробництва у країнах, що розвиваються (Китай, Аргентина, Індія та Польща), а також США; країни з високим рівнем розвитку та доходів демонструють повільні темпи зростання виробництва або у таких країнах відбувається спад виробництва.

Серед проблем виробництва м'яса та продуктів з м'яса у обраних для дослідження країнах за період з 2012 року до 2021 року можемо виділити: зростання конкуренції, у тому числі зі сторони закордонних виробників; відмову від споживання м'яса та продуктів з м'яса частини населення високо розвинених країн через зміну споживчих вподобань; негативний вплив зовнішніх факторів та економічних викликів, таких як пандемія.

Дослідження експорту, імпорту та зовнішньоторговельного сальдо дозволить зробити додаткові висновки щодо конкурентоспроможності українського м'яса та продуктів з м'яса на національному і світовому ринках у 2012–2022 роках (дослідження робиться за наявними статистичними даними). Експорт м'яса та продуктів з м'яса за період дослідження збільшився на 609,00 млн дол США або на 193,33%. При цьому частка експорту м'яса та продуктів з м'яса у національному експорті зросла на 1,64% до 2,09% у 2022 році, а у національному експорті продукції тваринництва зросла на 29,95% до 62,73% у 2022 році. Імпорт м'яса та продуктів з м'яса за період дослідження зменшився на 511,00 млн дол США або на 70,87%. При цьому частка імпорту м'яса та продуктів з м'яса у національному імпорті зменшилась на 0,47% до 0,38% у 2022 році, а у національному імпорті продукції тваринництва зменшилась на 24,07% до 17,87% у 2022 році. Зовнішньоторговельне сальдо по м'ясу та продуктам з м'яса починаючи з 2014 року було позитивним, зростало всі роки, окрім 2020 року, та компенсувало перевищення імпорту над експортом і зменшення позитивного зовнішньоторговельного сальдо по іншим складовим тваринництва [5].

Підсумовуючи проведене дослідження, можемо визначити ключові тенденції щодо виробництва м'яса та продуктів з м'яса в Україні: виробництво м'яса та продуктів з м'яса в країні відставало від країн, що відносяться до однієї з Україною груп за рівнем розвитку та доходів; спостерігається стійка тенденція зниження виробництва м'яса та продуктів з м'яса в країні на душу населення; позитивна динаміка зовнішньоторговельного сальдо досягається переважно за рахунок м'яса птиці (курятина).

До головних проблем, що заважають збільшенню присутності української м'ясної продукції на національному та світових ринках збуту слід віднести: для світових ринків – недостатні фінансові можливості виробників, недостатню увагу питанням запровадження цифрових технологій та інновацій, погану адаптацію до економічних викликів; для національного ринку – платоспроможний попит споживачів, не ефективне управління витратами, погану адаптацію до економічних викликів.

Необхідно зазначити, що Україна має значний потенціал для нарощування конкурентоспроможності та присутності української м'ясної продукції на національному і світових ринках збуту. Однак реалізація потенціалу потребує підвищення адаптації українських виробників до впливу економічних викликів.

Висновки. Україна потребує нарощування виробництва та збуту вітчизняної м'ясної продукції на національному і світових ринках. За цих умов важливим є ідентифікувати головні тенденції та проблеми, що заважають збільшенню присутності української м'ясної продукції на національному та світових ринках збуту.

Проведене дослідження дозволило на основі оцінки розвитку світового та національного ринку м'яса і продуктів з м'яса визначити місце української м'ясної продукції на ринках збуту, а також головні тенденції та проблеми забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної м'ясної продукції.

Практичне впровадження пропозицій і висновків даної статті слід розглядати в контексті підвищення конкурентоспроможності українських підприємств тваринництва та їх продукції.

Перспективи подальших досліджень на основі і з використанням наукових результатів проведеного дослідження, полягають у визначенні концептуальних засад оптимізації формування конкурентоспроможності продукції тваринництва в умовах економічних викликів.

Список використаних джерел:

1. Ritchie H., Rosado P. and Roser M. Meat and Dairy Production. 2022. URL: https://ourworldindata.org/meat-production (дата звернення: 26.06.2023).
2. Ільчук М. М., Коновал І. А., Мельникова І. В. Конкурентоспроможність продукції скотарства і птахівництва України в системі євроінтеграції : монографія. Київ : Видавництво ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2015. 321 с.
3. Лисенко Н. Методи оцінки конкурентоспроможності продукції м‘ясопереробних підприємств. *Актуальні проблеми економіки.* 2007. № 1 (77). С. 61–68.
4. Crops and livestock products. Food and Agriculture Organization of the United Nations. 2023. URL: https://www.fao.org/faostat/en/#data (дата звернення: 26.06.2023).
5. Статистична інформація. 2023. URL: https://ukrstat.gov.ua (дата звернення: 26.06.2023).
6. Livestock Market Outlook 2022–2026. 2023. URL: https://www.reportlinker.com/clp/global/8 (дата звернення: 26.06.2023).
7. Agricultural production – livestock and meat. 2023. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?oldid=427096#Meat_production (дата звернення 26.06.2023).
8. Livestock and Poultry: World Markets and Trade. 2023. URL: https://usda.library.cornell.edu/concern/publications/73666448x?locale=en&page=5#release-items (дата звернення: 26.06.2023).
9. ВВП на душу населення. 2023. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp (дата звернення: 26.06.2023).
10. GDP per capita (current US$). 2023. URL: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD (дата звернення: 26.06.2023).

References:

1. Ritchie H., Rosado P. and Roser M. (2022) Meat and Dairy Production. Published online at OurWorldInData.org. Available at: https://ourworldindata.org/meat-production (accessed June 26, 2023).
2. Ilchuk M. M., Konoval I. A., Melnykova I. V. (2015) Konkurentospromozhnist produkciyi skotarstva i ptaxivnycztva Ukrayiny v systemi yevrointegraciyi [Competitiveness of livestock and poultry products of Ukraine in the system of European integration]: monograph. Kyiv: Publication of "Agrar Media Group" LLC, 321 p.
3. Lysenko N. (2007) Metody ocinky konkurentospromozhnosti produkciyi m'yasopererobnyx pidpryyemstv [Methods of evaluating the competitiveness of products of meat processing enterprises]. *Actual problems of the economics*, no. 1 (77), pp. 61–68.
4. Crops and livestock products. Food and Agriculture Organization of the United Nations (2023). Available at: https://www.fao.org/faostat/en/#data (accessed June 26, 2023).
5. Statistical information. (2023). Available at: https://ukrstat.gov.ua (accessed June 26. 2023).
6. Livestock Market Outlook 2022–2026 (2023). Available at: https://www.reportlinker.com/clp/global/8 (accessed June 26, 2023).
7. Agricultural production – livestock and meat (2023). Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?oldid=427096#Meat_production (accessed June 26, 2023).
8. Livestock and Poultry: World Markets and Trade (2023). Available at: https://usda.library.cornell.edu/concern/publications/73666448x?locale=en&page=5#release-items (accessed June 26, 2023).
9. GDP per capita (2023). Available at: https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp (accessed June 26, 2023).
10. GDP per capita (current US$) (2023). Available at: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD (accessed June 26, 2023).